

METODIKA HODNOCENÍ DOPADŮ NA RODINY

MPSV

Obsah

Kapitola 1: Úvod	2
Kapitola 2: Cílová skupina Metodiky a role rodinné politiky	4
Kapitola 3: Postup hodnocení	6
Krok 1. Identifikace, zda se návrh týká rodin	7
Krok 2. Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií	8
Zásadní aspekty hodnocení dopadů na rodiny (kritéria)	9
Krok 3. Závěrečné vyhodnocení dopadů na rodiny. Hodnocení variant a vyhodnocení nákladů a přínosů, včetně disproporcí v dopadech na členy rodiny	11
Příloha 1: Pracovní šablona pro hodnocení dopadů na rodiny	12
Příloha 2: Příklad hodnocení dopadů na rodiny	15
Příklad č. 1: Návrh přímo zaměřený na rodiny	15
Příklad č. 2: Návrh bez specifického dopadu na rodiny	20
Příklad č. 3: Návrh, který necílí na rodiny, ale významně se jich dotýká	21
Příloha 3: Ukotvení rodinné politiky v národních a mezinárodních dokumentech	24
Zdroje dat	27

Kapitola 1: Úvod

Předkládaná Metodika hodnocení dopadů na rodiny (dále jen Metodika) navazuje na úpravy v Jednacím řádu vlády, Legislativních pravidlech vlády a Obecných zásadách pro hodnocení dopadů regulace (**RIA**), které začleňují dopady na rodiny mezi základní kritéria při hodnocení dopadů předkládaných návrhů.

Cílem této Metodiky je zlepšit a zkvalitnit proces hodnocení dopadů na rodiny jak v rámci legislativních úprav, tak i v nelegislativních zejména strategických a dalších zásadních dokumentech předkládaných vládě ČR.

Na základě výše uvedených dokumentů je uloženo provádět zhodnocení dopadů na **všechny typy rodin** (např. rodiny s dětmi, rodiny tvořené manželskými nebo registrovanými páry, nesezdanými páry, neúplné rodiny apod.), a to **především s ohledem na plnění funkcí rodiny, na počet vyživovaných členů, na případnou přítomnost hendikepovaných členů, na rodiny samoživitelů, rodiny se třemi a více dětmi a další specifické životní situace, dále s ohledem na posílení integrity a stability rodiny, posílení rodinné harmonie a lepší rovnováhy mezi prací a rodinou a s ohledem na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů.**

Zhodnocení musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, a to s využitím statistických a dalších údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici. Přiměřeně se vyhodnotí a popíše celospolečenský dopad včetně dílčích aspektů a z nich plynoucí socioekonomické důsledky.

Metodika není dalším samostatným nástrojem, ale vodítkem, které usnadní orientaci v problematice a poskytne metodickou oporu a kritéria pro kvalitní hodnocení, které se vhodným a odpovídajícím způsobem použije v rámci předkládací zprávy, důvodové zprávy, odůvodnění a závěrečné zprávy RIA u předkládaných návrhů.

Zavedení samostatného hodnocení dopadů na rodiny neobsahuje zcela novou povinnost, neboť již dříve mělo být prováděno v rámci hodnocení sociálních dopadů. **Předchozí úprava se však v praxi ukázala jako nevyhovující, protože hodnocení dopadů na rodiny bylo často buď vynecháno, nebo se úzce zaměřovalo pouze na pomoc sociálně slabším či jinak hendikepovaným rodinám. Přitom však byl opomíjen hlavní cíl, kterým je vytváření komplexních celospolečenských podmínek potřebných pro příznivý a zdravý rozvoj všech rodin. Cílem je, aby byly rodiny schopny se postarat o sebe samy a plnit všechny**

nenahraditelné společenské funkce za předpokladu, že stát pro ně vytvoří strukturálně vhodné sociální a ekonomické prostředí. Tím se liší rodinná politika od politiky sociální, i když se některé jejich oblasti prolínají.

Kapitola 2: Cílová skupina Metodiky a role rodinné politiky

Subjekty, kterým je Metodika určena, lze rozdělit do skupin. Jsou to:

1. věcně příslušné útvary, kde konkrétní materiál, jehož dopady mají být posouzeny, vzniká,
2. koordinátoři rodinné politiky na všech úrovních státní správy a místní samosprávy,
3. další subjekty (další orgány státní správy, orgány místní samosprávy, vysoké školy, podniky, profesní organizace, neziskové organizace atd.).

Při posuzování dopadů na rodiny je nutné reflektovat základní životní podmínky a kvalitu života. **Cílovou skupinou pro hodnocení dopadů jsou všechny typy rodin** – např. rodiny s dětmi, případně bez dětí, rodiny tvořené manželskými nebo registrovanými páry, neúplné rodiny, rodiny pečující o dalšího člena rodiny, i nesezdané páry a další typy rodin **dle různých životních situací**, ve kterých se rodiny v průběhu celého života ocitají.

Je nezbytné, aby **dopady na rodiny** byly vyhodnocovány jak v rámci **legislativních úprav**, tak i v **nelegislativních zejména strategických** a dalších **zásadních dokumentech**, které definují zásadní východiska, směry a realizaci politik ovlivňujících a vytvářejících strukturálně vhodné sociální, ekonomické i environmentální prostředí pro život rodin.

Hodnocení dopadů regulace na rodiny je důležitým předpokladem pro úspěšné uplatňování rodinné politiky, která je ze své povahy průřezová. Rodinná politika je nedílnou součástí celého společenského a ekonomického systému a může v něm rovněž sehrávat významnou prorůstovou roli. **Rodinnou politiku je proto třeba chápat komplexně** – především jako prorůstový program dlouhodobých investic do „lidského kapitálu“, dále jako podporu rodin při řešení standardních životních situací, ale také jako prevenci nových sociálních rizik pramenících z demografického stárnutí, změn struktury rodiny apod. **Účinná politika podporující rodinu ve všech jejích funkcích (prorodinná politika) je postavena na uznání autonomie rodiny, z jejíhož řádného fungování plyne přínos pro celou společnost.** Významným prvkem úspěšného rozvoje společnosti je výchova dětí v rodině. V rámci toho je nezbytné vytvořit podmínky, v nichž mohou lidé naplnit své představy o rodinném životě a uspořádání.

Jedním z důležitých faktorů pro rozhodování lidí o tom, zda budou mít děti, resp. kolik jich budou mít, jsou životní **podmínky rodin s dětmi**. Tím je myšlena životní úroveň rodin s dětmi, a to jak

ve smyslu absolutní úrovně (průměrný příjem na člena rodiny), tak především relativní úrovně, vyjadřované srovnáním s materiální situací bezdětných osob ve stejné příjmové kategorii.

Dalším hlediskem rodinné politiky jsou veřejné služby pro rodiny, podpora bydlení a podpora flexibilních jistých a chráněných pracovních forem zaměstnání (práce z domova, částečné úvazky a flexibilní pracovní doba apod.) stejně jako finanční a místní dostupnost předškolní a rané školní péče o děti. To umožní lepší sladování pracovního a rodinného života (work-life balance) na základě potřeb a skutečně svobodné volby rodičů. Sladování pracovního a rodinného života musí též umožnit rodinám podporovat své seniory. Jeho cílem by mělo být zajištění jak vyšší kvality života díky dostatku volného času mimo zaměstnání, tak pracovních sil pro trh práce. Je třeba systematicky působit na změnu stereotypů některých zaměstnavatelů, kteří nedoceňují význam rodičovství a rodinného zázemí pro osobnostní růst zaměstnanců a znevýhodňují zaměstnance pečující o děti či seniory v rodině.

Zvláštní pozornost je také nutné věnovat **rodinám ve specifické situaci** – zejména rodinám sólo rodičů, rodinám se členem se zdravotním postižením či dlouhodobě nemocným členem, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám se specifickými potřebami, které jsou zároveň nejvíce ohroženy relativní i absolutní chudobou. Je nezbytné přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby členové těchto rodin měli také rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti, a nebyli tak případně ohroženi sociálním vyloučením.

Rodina plní ve společnosti své základní **funkce** – **funkci reprodukční, výchovnou, ekonomickou, sociálně psychologickou či emocionální**. Právě kritérium plnění funkcí je vhodným východiskem pro hodnocení dopadů příslušné úpravy na rodiny.

Bez fungující rodiny realizující své základní funkce je ohrožena samotná existence společnosti. Bez soudržné rodiny nebude soudržná ani společnost; nesoudržná společnost bude rozkládána vnitřními tensemi (včetně politických konfliktů) a bude se potýkat s nepřiměřeně vysokými dodatečnými náklady v rovině ekonomické, sociální i emocionální.

Kapitola 3: Postup hodnocení

Cílem hodnocení je věnovat pozornost dopadům na rodiny a vytváření příznivého prostředí pro život rodin ve všech fázích přípravy návrhu. Legislativní či nelegislativní návrhy by tudíž měly být formulovány tak, aby přispívaly k naplňování výše vymezených cílů rodinné politiky. Návrh by měl být doplněn v případě, že je v nesouladu s těmito cíli.

Úkolem osob, které hodnocení provádějí, je tedy také navrhnout doplnění těchto zpracovávaných návrhů tak, aby byly z pohledu vytváření příznivého prostředí pro život rodin řádně zpracovány. Proto je třeba také dbát na důsledný sběr statistických a sociologických dat podle jednotlivých typů a životních situací rodin a rovněž na možnosti využití vhodných statistik ze zpracovaných administrativních údajů. Právě statistiky a výsledky výzkumů preferencí rodin jsou totiž nutným výchozím informačním zdrojem pro analýzy, na jejichž základě je hodnocení následně prováděno.

Hodnocení konkrétního legislativního návrhu či jiného typu dokumentu z pohledu dopadů na rodiny a vytváření příznivého prostředí pro život rodin probíhá **ve třech krocích**:

- 1. Identifikace, zda se návrh týká rodin,** a v případě, že ano, kterých typů rodin a jejich životních situací.
- 2. Zohlednění perspektivy rodiny** v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií.
- 3. Závěrečné vyhodnocení dopadů** na rodiny. Hodnocení variant a vyhodnocení nákladů a přínosů, včetně disproporcí v dopadech na členy rodiny.

V případě, že se jedná o **legislativní návrh**, je hodnocení součástí:

- **Důvodové zprávy** či **odůvodnění** dle Legislativních pravidel vlády a/nebo
- **Přehledu dopadů návrhu právního předpisu a Závěrečné zprávy z hodnocení dopadů regulace** dle Obecných zásad RIA.

V případě, že se jedná o **nelegislativní návrh**, je hodnocení součástí:

- **Předkládací zprávy** dle Jednacího řádu vlády a/nebo
- **Přehledu dopadů pro materiály nelegislativní povahy.**

V případě, že se nepoužije standardní postup **hodnocení dopadů dle Obecných zásad pro RIA**, lze pro podporu hodnocení použít šablonu v Příloze č. 1 této Metodiky.

Krok 1. Identifikace, zda se návrh týká rodin

Zcela na začátku je nutné specifikovat základní identifikační údaje návrhu jako název zákona, zda se jedná o novelu, věcný záměr apod. Dále je vhodné doplnit stručné informace o charakteru hodnoceného návrhu spolu s definováním cílů, kterých má být úpravou dosaženo.

V rámci hodnocení se provedou následující kroky:

- Vyhodnotí se, **zda návrh má, nebo nemá, dopad na rodiny.**
- Pokud **ne**, hodnocení se dále neprovádí.
- Pokud **ano**, **identifikuje se, na které typy rodin, případně na které životní situace a životní fáze rodiny, má návrh dopad, například:**
 - rodiny s dětmi, rodiny bez dětí,
 - rodiny tvořené manželskými nebo registrovanými páry, případně nesezdanými páry,
 - rodiny se specifickými potřebami - tj. rodiny s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy apod.,
 - rodiny pečující o dalšího člena rodiny,
 - rodiny s dvěma příjmy či s jedním příjmem, rodiny bez vlastního příjmu
 - rodiny v různých fázích životního cyklu – mladé rodiny, rodiny s předškolními dětmi, rodiny s dětmi mladšího školního věku, rodiny ve střední fázi životního cyklu (sendvičové rodiny), rodiny s teenagery, rodiny s dospělými dětmi, seniorské rodiny ...,
 - případně další typy rodin podle povahy řešeného návrhu.

Dále se provede analýza a hodnocení současné situace a dopadů regulace dle příslušných kritérií tomu odpovídajícím způsobem v průběhu celého zpracování dokumentu.

Krok 2. Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií

Druhý krok by měl být soustředěn na řešený problém, tedy jak zohlednit perspektivu rodiny při tvorbě příslušného materiálu. To znamená od samého začátku přemýšlet o návrhu co nejkomplexněji. To zahrnuje celý postup včetně popisu problému, nastavování cílů, formulování variant a jejich porovnávání/vyhodnocování. Cílem je vysvětlit, proč se jedná o problém, tj. proč daná situace není ideální (např. popis ekonomické, sociální, environmentální situace, v níž se rodiny a její členové nacházejí). Pro potřeby analýz a konzultací lze využít přílohu Přehled základního rámce zdrojů, dat a konzultačních míst pro využití při hodnocení dopadů.

Problémy spojené s regulací z pohledu rodin nelze vztáhnout pouze k jedné oblasti, ale je nutné je chápat v širším kontextu a souvislostech. Je nutné se zamyslet nad všemi aspekty, které mohou mít na rodinu a její členy dopad. Z tohoto pohledu můžeme stejně jako v případě hodnocení dopadů jednotlivých variant uvažovat tři základní kategorie problémů z pohledu rodin (sociální, ekonomické, environmentální) s tím rozdílem, že environmentální problémy se vždy promítnou do sociálních (zhoršení zdravotního stavu, snížení naděje na dožití) nebo ekonomických problémů (snížení tržní hodnoty nemovitosti, nezaměstnanost, nedostatek služeb). V rámci formulování variant je tedy nutné promýšlet i dopady navrhované úpravy např. vysvětlit zhoršení/zlepšení stavu dle finančního dopadu a finanční podpory rodin a jejich členů a podpory a ochrany v oblasti dle následujících kritérií.

Následné zhodnocení variant musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, s využitím statistických a dalších údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici. Přiměřeně se vyhodnotí a popíše celospolečenský dopad včetně dílčích aspektů a z nich plynoucí socioekonomické důsledky.

Zásadní aspekty hodnocení dopadů na rodiny (kritéria)

Pro podporu hodnocení jsou zde indikativně a podrobně popsána a dále rozvedena jednotlivá kritéria hodnocení, která by měla být zejména zohledňována při tvorbě a hodnocení návrhů.

Podle povahy věci se zvažují a hodnotí dopady **na všechny typy rodin** podle předchozí identifikace, a to především s ohledem na následující kritéria:

- **plnění funkcí rodiny** (tj. reprodukční, výchovné, ekonomické, sociálně psychologické či emocionální);
- **podmínky pro založení rodiny**, bydlení rodin, kvalitu životního prostředí a bezpečí členů rodiny;
- **finanční stabilita a ochrana rodin**, příjmy a výdaje rodiny (rovněž v přepočtu na počet členů rodiny), kompenzace ekonomických nákladů na plnění funkcí rodiny (zejména výchovu nové generace) a jejich zohlednění v daních a sociálních a zdravotních odvodech a v důchodovém systému, sociální dávky, změna životní úrovně, chudoba – absolutní (materiální deprivace, zadlužení, exekuce) i relativní (vyjádřená srovnáním materiální situací bezdětných osob ve stejné příjmové kategorii), zvyšující se náklady a hodnota ušlých příležitostí spojená s péčí a výchovou dětí, vzájemná solidarita rodin s dětmi a domácností bez dětí aj.;
- **administrativní zatížení rodiny**;
- **právní ochrana rodiny**;
- **reprodukční chování a vliv prostředí**, dopady v oblasti otcovství, mateřství, rodičovství, vliv na realizaci rodinných přání, hledisko demografického vývoje, demografického zadlužení a demografické udržitelnosti;
- **stádium životního cyklu**, v němž se rodina nachází, a zdravotní stav členů rodiny;
- **struktura rodin** – počet vyživovaných členů, přítomnost hendikepovaných členů, rodiny sólo rodičů, rodiny s dvěma příjmy či jedno příjmové, rodiny se třemi a více dětmi či dalšími vyživovanými členy rodiny a další specifické životní situace;
- **integrita a stabilita rodiny** a rodinná harmonie;
- **zkvalitňování partnerských a rodičovských kompetencí**, dostatek času na rozvoj partnerských vztahů a na výchovu dětí a péči o blízké;

- **rovnováha mezi prací a rodinou** na základě principu svobodné volby, který umožňuje individuální životní strategie;
- **postavení členů rodiny na trhu práce**, nabídky flexibilních úvazků a další podmínky pro sladování práce a rodiny;
- **nabídka a využívání služeb** (péče o předškolní děti, školy, sociální služby atd.) i podpůrných služeb pro rodiny;
- **mezigenerační a širší příbuzenské vztahy**;
- **motivace k aktivní spolupráci a participaci** v rámci širší rodiny i komunity a občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny.

Závěry je třeba řádně odůvodnit a opřít o konkrétní propočty a odhady dopadů, případně statistiky, výsledky výzkumů preferencí rodin a další sociologická data, studie a expertní stanoviska.¹

V rámci identifikace dopadu na typ rodiny nestačí pouze pojmenovat problém, ale je nutné ho popsat v co nejširším kontextu, tedy vysvětlit jeho příčiny, projevy, souvislosti a dílčí problémy z tohoto problému vyplývající.

Krok 3. Závěrečné vyhodnocení dopadů na rodiny. Hodnocení variant a vyhodnocení nákladů a přínosů, včetně disproporcí v dopadech na členy rodiny.

V tomto kroku **se vyhodnotí následující sada otázek** vůči danému návrhu tak, aby hodnocení nabízelo shrnutí dopadů, stanovení a vyhodnocení variant a pomohlo formulovat závěry.

Následující sada otázek má pomoci se závěrečným vyhodnocením dopadů.

Dle povahy otázek je vhodné využít slovní hodnocení, doplněné komentářem s argumenty.

1. Na které typy rodin návrh cílí a v kterých funkcích je oceňuje a podporuje?
2. Posiluje návrh společenské a ekonomické ocenění plnění funkcí rodiny, zejména s ohledem na počet vyživovaných členů?
3. Bere návrh v úvahu, podporuje a oceňuje také rodiny se specifickými potřebami (tj. rodiny s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy, rodiny v extrémní finanční či sociální tísní apod.), případně zahrnuje prevenci ekonomických a sociálních problémů těchto rodin?
4. Respektuje návrh rozmanitost rodin?
5. Znevýhodňuje návrh daného opatření některé typy rodin či jejich členy?
6. Posiluje návrh integritu a stabilitu rodiny?
7. Posiluje návrh rovnováhu mezi prací a rodinou?
8. Podporuje návrh vzájemnou odpovědnost členů rodiny a mezigenerační a širší příbuzenské vztahy?
9. Motivuje návrh k aktivní spolupráci a participaci v rámci občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny?

Příloha 1: Pracovní šablona pro hodnocení dopadů na rodiny

V případě, že se nepoužije standardní postup **hodnocení dopadů regulace dle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA)**, lze pro podporu hodnocení použít tuto šablonu.

Základní identifikační údaje	
Název návrhu (např. novela zákona o dětské skupině).	
Stručný popis návrhu	
Popis doplněný o cíle úprav a důvody předložení.	
Týká se návrh rodin (či jejich členů)?	
Ano – postupuje se dále	Ne – v hodnocení se nepokračuje
Pokud ano, identifikuje se, na které typy rodin, případně na které životní situace a životní fáze rodiny, má návrh dopad. Jedná se například o: <ul style="list-style-type: none">➤ rodiny s dětmi, rodiny bez dětí,➤ rodiny tvořené manželskými nebo registrovanými páry, případně nesezdanými páry,➤ rodiny se specifickými potřebami - tj. rodiny s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy apod.,➤ rodiny pečující o dalšího člena rodiny,➤ rodiny s dvěma příjmy či s jedním příjmem, rodiny bez vlastního příjmu,➤ rodiny v různých fázích životního cyklu – mladé rodiny, rodiny s předškolními dětmi, rodiny s dětmi mladšího školního věku, rodiny ve střední fázi životního cyklu (sendvičové rodiny), rodiny s teenagery, rodiny s dospělými dětmi, seniorské rodiny,➤ případně další typy rodin podle povahy řešeného návrhu.	
Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií	
Druhý krok by měl být soustředěn na řešení problém, tedy jak zohlednit perspektivu rodiny při tvorbě příslušného materiálu. To znamená od samého začátku přemýšlet o návrhu co nejkomplexněji. To zahrnuje celý postup včetně popisu problému, nastavování cílů, formulování variant a jejich porovnávání/vyhodnocování. Cílem procesu je vysvětlit, proč se jedná o problém, tj. proč stávající situace není ideální (např. popis ekonomické, sociální, environmentální situace, v níž se rodiny a její členové nacházejí).	
Následné zhodnocení variant musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, s využitím statistických a dalších údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici. Přiměřeně se vyhodnotí a popíše celospolečenský dopad včetně dílčích aspektů	

a z nich plynoucí socioekonomické důsledky.

Pro podporu hodnocení jsou zde indikativně a podrobně popsána a dále rozvedena jednotlivá kritéria hodnocení, která by měla být zejména zohledňována při tvorbě a hodnocení návrhů.

Podle povahy věci se zvažují a hodnotí dopady na všechny typy identifikovaných rodin, a to především s ohledem na:

- plnění funkcí rodiny (tj. reprodukční, výchovné, ekonomické, sociálně psychologické či emocionální);
- podmínky pro založení rodiny, bydlení rodin, kvalitu životního prostředí a bezpečí členů rodiny;
- finanční stabilitu a ochranu rodin, příjmy a výdaje rodiny (rovněž v přepočtu na počet členů rodiny), kompenzace ekonomických nákladů na plnění funkcí rodiny (zejména výchovu nové generace) a jejich zohlednění v daních a sociálních a zdravotních odvodech a v důchodovém systému, sociální dávky, změnu životní úrovně, chudobu – absolutní (materiální deprivace, zadlužení, exekuce) i relativní (vyjádřená srovnáním materiální situací bezdětných osob ve stejné příjmové kategorii), zvyšující se náklady a hodnotu ušlých příležitostí spojenou s péčí a výchovou dětí, vzájemná solidarity rodin s dětmi a domácností bez dětí aj.;
- administrativní zatížení rodiny;
- právní ochranu rodiny;
- reprodukční chování a vliv prostředí, dopady v oblasti otcovství, mateřství, rodičovství, hledisko demografického vývoje, demografického zadlužení a demografické udržitelnosti;
- stádium životního cyklu, v němž se rodina nachází, a zdravotní stav členů rodiny;
- struktura rodin – počet vyživovaných členů, přítomnost hendikepovaných členů, rodiny sólo rodičů, rodiny s dvěma příjmy či jedno příjmové, rodiny se třemi a více dětmi či dalšími vyživovanými členy rodiny a další specifické životní situace;
- integrita a stabilita rodiny a rodinná harmonie;
- zkvalitňování partnerských a rodičovských kompetencí, dostatek času na rozvoj partnerských vztahů a na výchovu dětí a péči o blízké;
- rovnováha mezi prací a rodinou;
- postavení členů rodiny na trhu práce, nabídky flexibilních úvazků a další podmínky pro sladování práce a rodiny;
- nabídku a využívání služeb (péče o předškolní děti, školy, sociální služby atd.) i podpůrných služeb pro rodiny;
- mezigenerační a širší příbuzenské vztahy;
- motivaci k aktivní spolupráci a participaci v rámci širší rodiny i komunity a občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny

Závěrečné vyhodnocení dopadů

V tomto kroku se vyhodnotí následující sada otázek vůči danému návrhu tak, aby hodnocení nabízelo shrnutí dopadů, stanovení a vyhodnocení variant a pomohlo formulovat závěry.

Následující sada otázek má pomoci se závěrečným vyhodnocením dopadů.

Dle povahy otázek je vhodné využít slovní hodnocení, doplněné komentářem s argumenty.

1. Na které typy rodin návrh cílí a v kterých funkcích je oceňuje a podporuje?
2. Posiluje návrh společenské a ekonomické ocenění plnění funkcí rodiny, zejména s ohledem na počet vyživovaných členů?
3. Bere návrh v úvahu, podporuje a oceňuje také rodiny se specifickými potřebami (tj. rodiny s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy, rodiny v extrémní finanční či sociální tísní apod.), případně zahrnuje prevenci ekonomických a sociálních problémů těchto rodin?
4. Respektuje návrh rozmanitost rodin?
5. Znevýhodňuje návrh daného opatření některé typy rodin či jejich členy?
6. Posiluje návrh integritu a stabilitu rodiny?
7. Posiluje návrh rovnováhu mezi prací a rodinou?
8. Podporuje návrh vzájemnou odpovědnost členů rodiny a mezigenerační a širší příbuzenské vztahy?
9. Motivuje návrh k aktivní spolupráci a participaci v rámci občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny?

Příloha 2: Příklad hodnocení dopadů na rodiny

Příklad č. 1: Návrh přímo zaměřený na rodiny

Základní identifikační údaje	
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině (dále jen „DS“) a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů	
Stručný popis materiálu	
Materiál obsahuje úpravy v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Změny vychází z poznatků čtyřletého fungování dětských skupin a mají za cíl zvýšit kvalitu služby a zajistit udržitelný systém financování DS po ukončení dotační podpory dětských skupin (a mikrojeslí) z Evropského sociálního fondu (dále jen „ESF“) ze státního rozpočtu. DS tvoří klíčový doplněk předškolní péče, který je zásadní pro sladění pracovního a rodinného života rodičů.	
Týká se návrh rodin (či jejich členů)?	
Ano – postupuje se dále	Ne – v hodnocení se nepokračuje
<p>Ano, návrh se týká rodin a jejich členů, přičemž cílí na rodiny s předškolními dětmi. Podporuje rodiny pracující, rodiny s rodiči, kteří studují nebo se uchází o práci – díky dostupné službě péče se mohou vrátit na trh práce. Specificky může podpořit rodiny sólo rodičů, které nemohou spoléhat při zajištění péče o dítě na druhého partnera. Jedná se o problematiku předškolní péče a vzdělávání, která má přímý dopad na rozvoj dětí, sladění pracovního a rodinného života rodičů dětí.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Návrh má pozitivní dopady pro rodiče s dětmi, neboť umožňuje větší flexibilitu rodičů při péči, podporuje jejich návrat do zaměstnání dle jejich rodinné a pracovní strategie. - Kvalitní předškolní péče je klíčová pro rozvoj dětí, zejména u sociálně znevýhodněných dětí. Z toho důvodu se v materiálu předkládají nově standardy kvality pro DS, které navýší kvalitu služby. - Dětské skupiny představují flexibilní službu, která poskytuje péči a výchovu dětem v menších skupinách s důrazem na individuální přístup, která je tak vhodná pro nejmenší děti. - Rozvoj předškolních služeb v ČR je minimální, neboť současné pokrytí kolektivními zařízeními pro předškolní děti je cca 5 %. Nedostatek služeb předškolní péče se ukazuje jako zásadní překážka při návratu žen na trh práce. Z toho důvodu se jeví navrhované řešení zavedení stabilního systému financování DS jako klíčové pro rozvoj zařízení a umožnění návratu žen na trh práce, příp. udržení zaměstnání v těhotenství. - Aktivita rodičů na trhu práce má pozitivní dopad na příjmy rodin, v budoucnu se může pozitivně projevit i ve výši budoucích starobních důchodů žen, resp. rodičů obecně. 	
Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií	
<p>1. Zhodnocení současného stavu: Z dostupných dat je zřejmé, že ČR vydává na sociální výdaje nižší podíl HDP (18,6 %), než jaký</p>	

je průměr EU-28 (19,2 %). Až 80 % veškeré péče zajišťuje rodina a blízké osoby, převážně ženy, což se promítá do platových nerovností (tzv. gender pay gap) i nerovností ve starobních důchodech (tzv. gender pension gap). Rozdíl v průměrné mzdě žen a mužů patří v ČR (18,9 %) k nejvyšším v rámci EU (průměr 14,1 %). Důvodem těchto rozdílů je převážně právě nerovnoměrné rozložení zátěže spojené s péčí, zejména o malé děti, mezi muže a ženy a nemožnost sladování soukromého/rodinného a pracovního života (work-life balance). Potřeba sladění práce a péče se však v určité fázi života týká téměř každého člověka – v mladším produktivním věku se obvykle jedná o rodiče malých dětí, později vyvstává potřeba postarat se o rodiče nebo jiné příbuzné, potřeba péče může také vyvstat kdykoli nenadále a neplánovaně.

V případě rodičů malých dětí je (kromě nedostatečné nabídky částečných úvazků) jednou z hlavních příčin obtížného sladění pracovního a rodinného života dlouhodobě nízká místní a finanční dostupnost kvalitních služeb péče o děti předškolního věku, zejm. těch do 3 let věku. Vzdělávací zařízení a zařízení služeb péče o děti v ČR navštěvuje 15,8 % dvouletých dětí (vs. 34,5 % průměr EU), 77 % tříletých (vs. 87,9 % průměr EU), 87,9 % čtyřletých (vs. 94,4 % průměr EU), 92,7 % pětiletých (vs. 94,1 % průměr EU) (Eurostat, 2021). ČR vydává 0,4 % svého HDP na služby předškolní péče a vzdělávání (early childhood education and care) (vs. 0,7 % průměr zemí EU i zemí OECD). Např. Norsko vydává 1,4 %, Francie 1,3 % (OECD, 2017). Nedostupnost a finanční náročnost služeb předškolní péče o malé děti je rovněž jednou z příčin, proč není využívána chudšími rodinami a rodinami ze sociálně znevýhodněného prostředí, což dále ztěžuje jejich zapojení na trhu práce. To pak negativně dopadá do jejich již tak dost obtížné situace.

ČR patří k zemím EU, kde dopad mateřství na zaměstnanost žen je dlouhodobě jeden z nejvyšších. Rozdíl v zaměstnanosti žen s jedním dítětem a mužem s jedním dítětem je v EU 22,5 %, v ČR pak tento rozdíl činil v roce 2020 cca 61,5 %. V ČR pracuje na zkrácený úvazek pouze 10,4 % žen oproti průměru 30,7 % v EU-28 a 2,7 % mužů oproti průměru 8 % v EU-28 (Eurostat, 2019). V roce 2020 pak bylo na zkrácený úvazek zaměstnáno 2,2 % českých mužů a 9,9 českých žen. Rovněž pouze 6,1 % žen s předškolními dětmi pracuje na zkrácený úvazek. Zhruba polovina žen a polovina mužů, pracujících na zkrácený úvazek, je nedobrovolně podzaměstnaných. Což znamená, že je nedostatečně využita pracovní síla. Téměř polovina žen se nevrací k původnímu zaměstnavateli a ocitá se po rodičovské dovolené bez práce.

2. Dopady úpravy

Návrh má pozitivní dopady pro rodiče s dětmi, neboť umožňuje větší flexibilitu rodičů při péči, podporuje jejich návrat do zaměstnání dle jejich rodinné a pracovní strategie. Také podporuje finanční stabilitu rodin s předškolními dětmi, působí jako předcházení chudobě a má pozitivní vliv na rozvoj dětí s ohledem na zvýšení garance a kvality poskytované služby.

Jak je uvedeno v materiálu je důležité podpořit vytvořená místa pro děti v dětských skupinách prostřednictvím vytvoření systémového financování, neboť v současné době je provoz dětských skupin a mikrojeslí podporován prostřednictvím Evropského sociálního fondu, konkrétně Operačního programu Zaměstnanost. Projekty ze současného programového období budou v realizaci nejdéle do konce roku 2022. V případě následného ukončení spolufinancování dětských skupin z veřejných zdrojů nastane výpadek péče pro více než 16 800 dětí, půjde přitom zejména o děti do tří let (mladší čtyř let). Tato místa nelze jednoduše nahradit místy v mateřských školách, které přijímají děti zpravidla od tří let věku, mladší děti pouze s větší mírou samostatnosti a sebeobsluhy. V takové šíři nemohou péči zajistit ani zařízení péče o předškolní děti provozovaná na základě živnostenského oprávnění, která jsou pro rodiče finančně hůře dostupná, a současně v důsledku malé či žádné regulace není zaručena kvalita těchto služeb.

Cílem novely zákona č. 247/2014 Sb. je tedy zejména zajištění dostatečné kapacity míst pro nejmenší děti v zařízeních předškolní péče a zvýšení kvality poskytovaných služeb prostřednictvím závazných standardů kvality.

Novela cílí prostřednictvím stropu poplatků pro děti do 3 let k zajištění finanční dostupnosti služby pro rodiče. Je žádoucí skrze tyto služby péče o děti podpořit zaměstnanost rodičů s malými dětmi, sladění profesního a rodinného života, udržení kontaktu se zaměstnáním v době mateřské a rodičovské dovolené a také vznik nových pracovních míst pro pečující osoby.

Díky novele zákona budou společné kapacity jeslí a mateřských škol takové, že umožní docházku minimálně třetině všech dětí do tří let,ⁱⁱ pokud o to projeví jejich rodiče dobrovolný zájem.

Návrh pracuje se scénářem 2.2. – scénář B, který předpokládá, že do DS pro nejmenší děti bude umístěno 3 000 dětí a do ostatních DS 30 000 dětí, což odpovídá zhruba polovině tzv. Barcelonských cílů, dle kterých je třeba zabezpečit kapacitu v zařízeních kvalitní předškolní péče či vzdělávání pro 33 % dětí do tří let.

Obce zároveň získají nástroj, jak flexibilně reagovat na poptávku rodičů po službách péče o nejmenší děti v závislosti na aktuálním vývoji demografické situace. Rodiny pak získají přístup ke kvalitní a dostupné veřejné službě, která je díky své formě vhodná i pro nejmenší děti. Kvalita péče bude ze zákona monitorována a garantována.

3. Stanovení možných variant

Varianta 0: Vytvoření národního dotačního titulu pro dětské skupiny

Navrhuje se ponechat znění zákona o dětské skupině ve stávající podobě, kdy dopad na rodiny je však negativní, neboť nedojde k rozvoji služeb péče, naopak jejich postupné uzavření. Tím dojde k omezení dostupnosti služeb a možnosti rodin se navracet na trh práce a sladovat rodinný a pracovní život. Dané bude mít dopad i na zaměstnavatele rodičů, jelikož bude omezena možnost návratu na trh práce. Nelze opomenout ani dopady na rozvoj dětí, které by měly možnost navštěvovat kvalitní předškolní zařízení.

Varianta 1: Stávající znění zákona o dětské skupině bez návazné finanční podpory

Navrhuje se ponechat znění zákona o dětské skupině ve stávající podobě. Finanční podpora z národních zdrojů není navrhována vzhledem k současné podpoře z ESF. Zároveň se nenavrhuje novelizovat současné znění zákona ohledně zajištění kvality poskytované služby. Tato varianta výrazně ovlivní cenu služby, péče o děti se stane pro většinu rodičů finančně nedostupnou, což bude mít vliv na zaměstnanost rodičů s malými dětmi a rovněž na příjmy a výdaje sociálního systému.

Platí obdobné nevýhody jako u varianty 0.

Varianta 2: Novelizace zákona o dětské skupině – úprava služby a rozšíření typu dětských skupin o tzv. mikrojesle, zajištění financování stávajících zařízení z národních zdrojů a umožnění vzniku a rozvoje dalších.

Varianta 2.1. základní varianta s novelizací upravující v základním rozsahu zejména kvalitu

služby péče v dětské skupině

Varianta nezajistí potřebné rozšíření služeb péče o předškolní děti. Nemá tedy očekávaný pozitivní dopad na rodiny prostřednictvím větších možností sladění pracovního a rodinného života.

Varianta 2.2. komplexní varianta zahrnující úpravu služby a rozšíření typu dětských skupin o tzv. mikrojesle, o doplnění názvu o zkratku „jesle“ a systémového financování dětských skupin a mikrojeslí z národních zdrojů a umožnění vzniku a rozvoje dalších zařízení.

Varianta má pozitivní dopad na rodiny prostřednictvím rozšíření služeb a podpory sladění pracovního a rodinného života, zároveň dojde ke zvýšení kvality péče prostřednictvím standardů kvality. Podpora dětských skupin umožní flexibilnější rozvoj zařízení vzhledem k nastaveným podmínkám dle počtu dětí.

Varianta 3: Rozšíření kapacit v mateřských školách pro nejmenší děti

Tato varianta předpokládá zajištění kapacit v mateřských školách pro děti od šesti měsíců v počtu tak, aby byla zajištěna možnost rodičům navrátit se na trh práce či udržet kontakt se zaměstnáním v době mateřské a rodičovské dovolené. Kapacity mateřských škol budou rozšířeny, aby tyto služby v budoucnu mohlo navštěvovat až 33 % všech dětí do tří let věku (scénáře A, B, C – viz kapitola 3.1 Náklady) při současném zajištění míst pro část dvouletých v mateřských školách, a to v rozsahu, který odpovídá současnému stavu. Daná varianta má pozitivní dopad na rodiny prostřednictvím rozšíření služeb a podpory sladění pracovního a rodinného života, bude vyžadovat však zvýšené nároky vzhledem k požadavkům na školky a personál.

Závěrečné vyhodnocení dopadů

V tomto kroku **se vyhodnotí následující sada otázek** vůči danému návrhu tak, aby hodnocení nabízelo shrnutí dopadů, stanovení a vyhodnocení variant a pomohlo formulovat závěry. Pro vyhodnocení návrhu a variant řešení je vhodné dle povahy otázek níže využít slovní hodnocení ANO–NE – doplněné komentářem s argumenty.

1. **Na které typy rodin návrh cílí a v kterých funkcích je oceňuje a podporuje?**
Opatření cílí na rodiny s předškolními dětmi. Podporuje rodiny pracující, rodiny s rodiči, kteří studují nebo se uchází o práci – díky dostupné službě péče se mohou vrátit na trh práce, specificky může podpořit rodiny sólo rodičů, které nemohou spoléhat při zajištění péče o dítě na druhého partnera. Podporuje rodiny zejména v jejich ekonomické funkci tím, že jim umožní zajistit si vlastním přičiněním vyšší příjem reprodukční. Podpora je zaměřena i na výchovnou funkci. Díky pozitivnímu vlivu ekonomickou situaci rodin a podpoře sladování práce a rodiny lze očekávat i pozitivní dopady na vyšší porodnost.
2. **Posiluje návrh společenské a ekonomické ocenění plnění funkcí rodiny, zejména s ohledem na počet vyživovaných členů?**
Návrh se zaměřuje na zvýšení dostupnosti služeb pro rodiny, čímž poskytuje podporu rodinám s dětmi a nepřímo tak i ukazuje priority české politiky zaměřené na rodiny, podporu rodin s předškolními dětmi a zdůraznění principů sladění pracovního a rodinného života u mladých rodin s dětmi.
3. **Bere návrh v úvahu, podporuje a oceňuje také rodiny se specifickými potřebami (tj. rodiny**

s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy, rodiny v extrémní finanční či sociální tísní apod.), případně zahrnuje prevenci ekonomických a sociálních problémů těchto rodin?

Opatření podporuje rodiny s předškolními dětmi, umožňuje jim sladit pracovní a rodinný život a navrátit se na trh práce. Specificky může podpořit rodiny sólo rodičů, které nemohou spoléhat při zajištění péče o dítě na druhého partnera.

4. Respektuje návrh rozmanitost rodin?

Opatření cílí na široké spektrum rodin s předškolními dětmi, nediskriminuje mezi nimi, naopak vytváří účinné opatření pro všechny pracující rodiny s předškolními dětmi.

5. Znevýhodňuje návrh daného opatření některé typy rodin či jejich členy?

Dětská skupina je dostupná za podmínky vazby na trh práce (platí i pro studující rodiče nebo rodiče v evidenci ÚP), tím se částečně odlišuje od mateřských škol, které jsou pro všechny děti a rodiče, zatímco dětské skupiny jsou primárně určeny pro děti zaměstnanců/pracujících. Výše uvedené vychází z původního záměru dětských skupin jako služby pro zaměstnance a zaměstnavatele.

6. Posiluje návrh integritu a stabilitu rodiny?

Navrhované opatření nemá dopad na integritu / autonomii rodin ve smyslu zásahu, naopak ji může podporovat skrz umožnění vlastní výdělečné činnosti rodičů a samostatného zvládnutí finanční situace rodiny bez závislosti na dávkách.

Navrhovaná úprava posiluje stabilitu rodin prostřednictvím podpory předškolních zařízení, které umožňují sladění pracovního a rodinného života rodičů, a tím i zajištění výdělečné činnosti a seberealizace rodičů.

7. Posiluje návrh rovnováhu mezi prací a rodinou?

Navrhovaná úprava posiluje rodinnou harmonii a lepší rovnováhu mezi prací a rodinou stabilitu rodin prostřednictvím podpory předškolních zařízení, které umožňují sladění pracovního a rodinného života rodičů, a tím i zajištění výdělečné činnosti a seberealizace rodičů.

8. Podporuje návrh vzájemnou odpovědnost členů rodiny a mezigenerační a širší příbuzenské vztahy?

Návrh podporuje prostřednictvím rozšíření služeb pro děti svobodu životní volby u rodičů v oblasti sladění pracovního, rodinného a soukromého života. Návrh nezasahuje do autonomie rodiny a nechává prostor pro jiné životní strategie a zapojení mezigenerační solidarity v péči o děti.

9. Motivuje návrh k aktivní spolupráci a participaci v rámci občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny?

Ano, prostřednictvím umožnění zajištění rodiny skrz vlastní příjmy, bez nutnosti spoléhání na dávkový systém sociální politiky.

Příklad č. 2: Návrh bez specifického dopadu na rodiny

Základní identifikační údaje	
Návrh věcného záměru zákona o ochraně veřejného zdraví před hlukem a řízení hluku v komunálním prostředí (zákon o hluku).	
Stručný popis materiálu	
<p>Cílem navržené právní úpravy je snížit zátěž obyvatelstva hlukem ve venkovním prostoru, popř. nedopustit její další zvyšování. V této souvislosti umožňuje získat příslušné podklady a nástroje k efektivnímu řízení hlukové politiky státu.</p> <p>Jak materiál uvádí, výsledkem by mělo být snížení zátěže obyvatelstva chorobami z expozice hluku (WHO tyto choroby vyjadřuje ukazatelem tzv. ztracených let života – Disability Adjusted Lost Years, DALY) i snížení obecného obtěžování a rušení hlukem, tedy zlepšení akustického komfortu obyvatel.</p> <p>Celková zdravotní rizika a zátěž obyvatelstva chorobami z expozice hlukem je možné stanovit pouze na základě navrženého plošného hlukového mapování. Teprve pak bude možné kvantifikovat i náklady na léčení a ztráty z takto vzniklých onemocnění a vyhodnocovat finanční přínosy vyplývající ze zlepšení hlukové situace.</p> <p>Zatím lze externí náklady zátěže chorobami z hlukové zátěže pouze hrubě odhadnout na základě výsledků 1. kola strategických hlukových map, které zjišťovalo expozici hluku v okolí tzv. hlavních komunikací (tedy přibližně na 6,4 % délky české silniční a dálniční sítě, včetně aglomerací Praha, Brno a Ostrava).</p>	
Týká se návrh rodin (či jejich členů)?	
Ano – postupuje se dále	Ne – v hodnocení se nepokračuje
<p>Materiál se dotýká obecně fyzických osob a řešení zátěže hlukem. Tato zátěž může mít ve vysokém objemu i dopady na zdraví občanů.</p> <p>Ač se materiál potažmo může dotýkat rodin žijících v hlučném prostředí, jedná s primárně o dopady na jednotlivce jako takové, z toho důvodu se využije standardní hodnocení bez specifikace dopadu na rodiny.</p>	
Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií	
Závěrečné vyhodnocení dopadů	

Příklad č. 3: Návrh, který necílí na rodiny, ale významně se jich dotýká

Základní identifikační údaje	
Vládní návrh zákona o zvláštních důvodech pro zastavení exekuce a o změně souvisejících zákonů (Sněmovní tisk 217/0 (psp.cz))	
Stručný popis materiálu	
Navrhovaná právní úprava v samostatném zákoně o zvláštních důvodech pro zastavení exekuce a obnovuje s účinností od 1. září 2022 možnost povinných v exekuci splnit podmínky tzv. milostivého léta.	
Hlavní změny lze shrnout takto:	
<ul style="list-style-type: none"> - povinní budou moci uhradit vymáhanou jistinu a paušální náhradu nákladů exekuce do 3 měsíců od účinnosti předkládaného materiálu, - povinný bude nově muset ve stanovené lhůtě soudnímu exekutorovi písemně sdělit, že žádá o zahájení postupu podle právní úpravy tzv. milostivého léta, - povinný bude moci požádat soudního exekutora o sdělení výše částky, která má být uhrazena pro splnění podmínek tzv. milostivého léta, nebo o sdělení, zda tato částka již byla vymožena přede dnem nabytí účinnosti tohoto návrhu; soudní exekutor bude povinen na tuto žádost odpovědět do 15 dnů od jejího doručení; návrh řeší i situaci, kdy je žádost o sdělení výše částky podána v listopadu 2022, - paušální náhrada nákladů exekuce soudního exekutora v rámci tzv. milostivého léta se nově stanoví ve výši 1 500 Kč; tato částka by měla lépe odrážet výši nákladů soudního exekutora, <ul style="list-style-type: none"> - aby byly odstraněny nejasnosti, výslovně se stanoví, v jakém rozsahu soudnímu exekutorovi náleží náklady exekuce, o kterých bylo rozhodnuto před 1. zářím 2022 (přede dnem nabytí účinnosti předkládaného zákona) a které byly před tímto datem vymoženy. Obdobná právní úprava se týká i nákladů oprávněného. 	
Týká se návrh rodin (či jejich členů)?	
Ano – postupuje se dále	Ne – v hodnocení se nepokračuje
Ano, návrh sice cílí obecně na osoby v exekuci, ale významně se týká rodin a jejich členů, kteří mají problém se zadlužením. Prostřednictvím realizace návrhu může dojít k ekonomické stabilizaci rodinné situace. Návrh dopadne i na rodiny s dětmi, kdy vzhledem k oddlužení dojde k možnosti větší podpory a zabezpečení dětí. Specificky může dopadat i na rodiny sólo rodičů a zefektivnění plateb výživného na děti.	
Zohlednění perspektivy rodiny v jednotlivých fázích, porovnání dopadu na jednotlivé typy rodin a zpracování návrhu podle stanovených kritérií	
Podle údajů Exekutorské komory ČR činí celková výše příslušenství, od jehož placení byli povinní v rámci tzv. milostivého léta osvobozeni, 1,55 mld. Kč. Na jistinách bylo od 28. října 2021 do 28. ledna 2022 aktivně uhrazeno celkem 390 mil. Kč. Průměr výše příslušenství, od jehož placení byl povinný v rámci 1 exekuce osvobozen, činí 37 000 Kč, průměrná výše aktivně uhrazené jistiny v rámci tzv. milostivého léta od 28. října 2021 do 28. ledna 2022 činila 14 000 Kč.	

Exekutorská komora ČR odhaduje, že z částky 1,55 mld. odpuštěného příslušenství by soudní exekutoři, nebýt tzv. milostivého léta, v běžném horizontu vymohli mezi 700–900 mil. Kč. Tzv. milostivé léto nepochybně přineslo do veřejných rozpočtů také část finančních prostředků, které by byly vymoženy obtížněji nebo v dlouhodobějším horizontu. Lze předpokládat pozitivní sociální dopady tzv. milostivého léta na povinné v exekucích, které budou zastaveny, a na osoby, kterým poskytují výživu.

Závěrečné vyhodnocení dopadů

V tomto kroku **se vyhodnotí následující sada otázek** vůči danému návrhu.

- 1. Na které typy rodin návrh cílí a v kterých funkcích je oceňuje a podporuje?**
Návrh necílí přímo na rodiny, ale obecně na osoby v exekuci. Má ale významný pozitivní dopad na rodiny s dluhy, jejichž členové se potýkají s exekucí. Podporuje především jejich ekonomickou funkci, zprostředkovaně i výchovnou a sociálně psychologickou.
- 2. Posiluje návrh společenské a ekonomické ocenění plnění funkcí rodiny, zejména s ohledem na počet vyživovaných členů?**
Ano, ve svém důsledku návrh umožňuje ekonomickou stabilizaci rodinné situace. Návrh dopadne i na rodiny s dětmi, kdy vzhledem k oddlužení dojde k možnosti větší podpory a zabezpečení dětí.
- 3. Bere návrh v úvahu, podporuje a oceňuje také rodiny se specifickými potřebami (tj. rodiny s jedním rodičem, rodiny s třemi a více dětmi, rodiny se zdravotně postiženými členy, rodiny v extrémní finanční či sociální tísní apod.), případně zahrnuje prevenci ekonomických a sociálních problémů těchto rodin?**
Návrh se zaměřuje primárně na otázku řešení zadlužení. Neomezuje se na vybrané kategorie osob. Návrh nabízí řešení nepříznivé situace.
- 4. Respektuje návrh rozmanitost rodin?**
Návrh podporuje ve svém důsledku všechny typy rodin, neomezuje se na vybrané kategorie osob.
- 5. Znevýhodňuje návrh daného opatření některé typy rodin či jejich členy?**
Ne, návrh je široce zaměřen, neomezuje se na vybrané kategorie osob.
- 6. Posiluje návrh integritu a stabilitu rodiny?**
Ano, ve svém důsledku návrh umožňuje ekonomickou stabilizaci rodinné situace. Návrh dopadne i na rodiny s dětmi, kdy vzhledem k oddlužení dojde k možnosti větší podpory a zabezpečení dětí.
- 7. Posiluje návrh rovnováhu mezi prací a rodinou?**
Návrh se zaměřuje primárně na otázku řešení zadlužení. V širším kontextu může mít dopad i na zvýšení motivace uplatnění na pracovním trhu.
- 8. Podporuje návrh vzájemnou odpovědnost členů rodiny a mezigenerační a širší příbuzenské vztahy?**
Návrh se zaměřuje primárně na otázku řešení zadlužení. V širším kontextu je na každém jednotlivci, zda bude či nikoli řešit svou situaci. Návrh nezasahuje do autonomie rodiny, nabízí řešení nepříznivé situace.
- 9. Motivuje návrh k aktivní spolupráci a participaci v rámci občanské společnosti ve smyslu ochrany důstojnosti a autonomie rodiny?**

Ano, ve svém důsledku návrh umožňuje ekonomickou stabilizaci rodinné situace. Návrh dopadne i na rodiny s dětmi, kdy vzhledem k oddlužení dojde k možnosti větší podpory a zabezpečení dětí.

Příloha 3: Ukotvení rodinné politiky v národních a mezinárodních dokumentech

V souladu s platnou Konceptí rodinné politiky i se Strategickým rámcem Česká republika 2030 je **rodina prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací**. Jako taková je bezesporu **základní a nejdůležitější jednotkou naší společnosti**. Jen stabilní a prosperující rodiny jsou zárukou dobrého prostředí pro výchovu dětí, udržitelného rozvoje společnosti a její funkčnosti a soudržnosti. **Úloha rodiny ve společnosti je nezastupitelná.**

Rodinná politika v České republice je ukotvena zejména Konceptí rodinné politiky (2017),ⁱⁱⁱ Národní strategií ochrany práv dětí na období 2021–2029^{iv}, Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2030+^v, Strategií rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 a Strategickým rámcem Česká republika 2030. Dále je nutné uvažovat materiály jako Strategie sociálního začleňování 2021–2030^{vi}, Konceptce sociálního bydlení ČR 2015–2025^{vii}, Konceptce bydlení ČR 2021+^{viii}, Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030^{ix}, Strategický rámec Zdraví 2030^x.

Při tvorbě Metodiky byly zohledněny také požadavky souběžně připravované Strategie rodinné politiky 2023–2030.

Český právní řád rodinu nebo její členy obecně nedefinuje. Rodinu definují některé zvláštní zákony, ale vždy jen pro své vlastní účely, neobsahují tedy obecně použitelné vymezení rodiny (např. § 187 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů v 3 odst. 2 písm. b) stanoví, že „rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany“.

Z hlediska **vymezení pojmu rodina**, lze nalézt různě široká pojetí. Někdy je pojem rodina definován vymezením funkcí rodiny, jindy formami rodin ve společnosti. Všeobecná deklarace lidských práv uvádí, že rodina je přirozená a základní jednotka společnosti a má být chráněna společností a státem.^{xi}

Podle Strategického rámce Česká republika 2030 je **rodina základní společenskou jednotkou a prvním místem socializace nutné pro rozvoj jednotlivce a společnosti**. Stabilní a dobře fungující rodina napomáhá k celkové sociální soudržnosti společnosti a je schopna jedinečným způsobem učit sdílet a předávat kulturní, etické, společenské a duchovní hodnoty, které jsou zcela zásadní nejen pro vytváření a sdílení identity a rozvoj jejích vlastních členů, ale také

pro rozvoj širších komunit, celé společnosti i pro blahobyt všech. Rozvoj lidské osobnosti a tvorba hodnot začíná v rodině. Ačkoli je založení rodiny osobním rozhodnutím, a má tedy soukromý charakter, má zároveň rozměr společenský, neboť plní základní sociální funkce. **Vzhledem ke všem nenahraditelným funkcím rodiny pro společnost jsou však ocenění a podpora rodin nedostatečné, což se rozhodující měrou podílí na demografickém stárnutí obyvatelstva.**

Velký sociologický slovník uvádí, že pojem rodina je obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je trvání lidského druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.

Dále je možné využít jako příklad definice rodiny ustanovení § 7 zákona 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který poskytuje definice rodiny pro stanovování okruhu společně posuzovaných osob pro účely nepojistných sociálních dávek.

Koncepce rodinné politiky (2017) uvádí, že rodina je prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací. Jako taková je bezesporu základní a nejvýznamnější jednotkou naší společnosti. Jen stabilní a prosperující rodiny jsou zárukou dobrého prostředí pro výchovu dětí, udržitelného rozvoje společnosti a její funkčnosti a soudržnosti. Úloha rodiny ve společnosti je nezastupitelná.

Strategický rámec Česká republika 2030 stanovuje pro oblast rodiny následující cíle:

Společenské klima má být vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky mají být minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství mají požívat zvláštní zákonné ochrany a mají být společensky vysoce oceňovány.

1. Vhodné socioekonomické podmínky mají podporovat dobré fungování rodin. Mají se zaměřit na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory, a umožnit tak rodinám získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů.

2. Rodinám se specifickými potřebami má být věnována zvláštní pozornost – zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi a dalším rodinám nejvíce ohroženým relativní i absolutní chudobou. Mají být

přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti.^{xii}

Na evropské úrovni vydala dne 25. března 2021 Evropská komise (dále jen „EK“) Doporučení Rady, kterým se zavádí Evropská záruka pro děti. Záruka pro děti je jedním z výstupů akčního plánu Evropského pilíře sociálních práv ze dne 4. března 2021, přispívá k provádění zásady 11 pilíře týkajícího se péče o děti a podpory dětem, doplňuje Strategii EU o právech dítěte 2021–2024^{xiii} přijatou dne 24. března 2021.

Mezi další materiály mezinárodního charakteru patří:

- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen,
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech,
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (jeho článek 23 odst. 1 je – bez odkazu na tuto úmluvu – citován v poznámce pod čarou č. xiv),
- Úmluva o právech dítěte,
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 183 o ochraně mateřství,
- Evropská sociální charta.

Zdroje dat

Přehled základního rámce zdrojů, dat a konzultačních míst pro využití při hodnocení dopadů.

Materiály a data

- Metodiky a doporučení ÚV RIA <https://ria.vlada.cz/dokumenty>
- [Metodika RP 2 1.pdf \(mpsv.cz\)](#) nebo [Metodika zkrácená verze.pdf \(mpsv.cz\)](#)
- Höhne, S., Palonciová, J., Žáčková, L., 2021. Metodika indikátorů komplexního výzkumu o situaci rodin s dětmi <https://www.vupsv.cz/download/metodika-indikatoru-komplexniho-vyzkumu-o-situaci-rodin-s-detmi-2021/?wpdmdl=14307&refresh=620b9e36e2fd01644928566>
- Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti. Kancelář veřejného ochránce práv. 2015. https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/CZ_Diskriminace_v_CR_vyzkum_01.pdf
- Vidovičová, Lucie a Vyhlídal, Jiří. Nekalé obchodní praktiky a senioři. Fórum sociální politiky, 8/2014 https://www.researchgate.net/publication/302874255_Nekale_obchodni_praktiky_a_seniori
- 2022 Rome Ministerial Declaration „A sustainable World for All Ages: Joining Forces for Solidarity and Equal Opportunities Throughout Life“. 15-17 June 2022, <https://www.age-platform.eu/special-briefing/ministerial-conference-ageing-european-states-commit-stronger-policies-domestically>
- Asociace univerzit třetího věku ČR, Ing. Martina Polášková viceprezidentka. MPSV 2022, emailová korespondence
- Fond dalšího vzdělávání http://www.fdv.cz/data/original/fotografie/zaverecna-zprava_neformalni-pecujici_fin.pdf
- ČSÚ [Český statistický úřad | ČSÚ \(czso.cz\)](#)
- Family database OECD [OECD Family Database - OECD](#)
- EUROSTAT [Eurostat | ČSÚ \(czso.cz\)](#) nebo [Database - Eurostat \(europa.eu\)](#)

Instituce

- VÚPSV, v. v. i. <https://www.vupsv.cz/tematicke-okruhy/rodina/>
- MUNI FSS <https://www.muni.cz/>
- Národní centrum pro rodinu <https://www.rodiny.cz/>
- Rodinný svaz <https://www.rodinnysvaz.cz/>
- Nadace Sirius <https://www.nadacesirius.cz/>
- YMCA – Živá rodina <http://pro.ymca.cz/kontakty/kc/ziva-rodina/>
- Liga otevřených mužů <https://ilom.cz/knihovna/>
- Aperio <https://www.aperio.cz/>
- Klub svobodných matek <https://www.klubsvobodnychmatek.cz/>
- Síť pro rodinu <https://sitprorodinu.cz/>
- Unie center pro rodinu a komunitu <https://www.uniecenter.cz/o-nas/>
- Sociologický ústav AV ČR <https://www.soc.cas.cz/oddeleni/gender-sociologie>
- Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky <https://www.apsscr.cz/>
- [Asociace manželských a rodinných poradců ČR, o.s. \(google.com\)](https://www.google.com)
- Rada seniorů ČR <http://www.rscr.cz/>
- Národní rada osob se zdravotním postižením ČR <https://nrzp.cz/>
- Středisko náhradní rodinné péče <https://www.nahradnirodina.cz/>
- Amalthea, z. s. <https://www.amalthea.cz/>
- Unie rodinných advokátů <https://www.uracr.cz/>
- Spolek rodinně právních a opatrovnických soudců <https://sros.proweb.cz/aktivity-2021>
- Senioři České republiky, z.s. <https://senioricr.cz/krajske-organizace/praha/>
- Charita Česká republika <https://www.charita.cz/>
- Život 90 <https://www.zivot90.cz/>
- Česká alzheimerovská společnost <https://www.alzheimer.cz/>

ⁱ Dostupné z [vz_485.pdf \(vupsv.cz\)](#)

ⁱⁱ V roce 2002 se hlavy států a předsedové vlád zemí EU v závěrech ze zasedání Evropské rady v Barceloně shodli, že: „Členské státy by měly odstranit překážky účasti žen na trhu práce a s přihlédnutím k poptávce po zařízeních péče o děti a struktuře nabídky těchto služeb na vnitrostátní úrovni usilovat o to, aby do roku 2010 byly schopny poskytovat péči pro nejméně 90 % dětí ve věku od tří let do věku povinné školní docházky a pro nejméně 33 % dětí mladších tří let.“ Tyto cíle týkající se kapacit zařízení

péče o děti vstoupily ve známost pod názvem barcelonské cíle a jsou základem politik EU i členských států zaměřených na sladění pracovního, soukromého a rodinného života.

ⁱⁱⁱ Daná koncepce navazuje na předchozí Koncepce z let 2005 a 2008.

^{iv} **Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029** Hlavním cílem této strategie je zajištění kvalitního života dětí tak, aby mohly vyrůstat v bezpečném rodinném prostředí a mít rovné příležitosti, které by mohly využít pro plný rozvoj svého potenciálu.

^v Mezi klíčové kroky **Strategie 2030+** na období 2020–2023 patří mj. podpora předškolního vzdělávání, která je shrnuta ve stejnojmenné implementační kartě Strategie 2030+ a která zahrnuje opatření týkající se zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání, aktualizace Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, zvýšení kvality předškolního vzdělávání, podpory pedagogické diagnostiky, pedagogů a vedení školy. V souvislosti s předmětným návrhem Záruky pro děti je důležitá také implementační karta Strategie 2030+ nazvaná „Zvyšování kvality vzdělávání ve strukturálně postižených regionech“. Mezi hlavní kroky a opatření této implementační karty patří zejména komplexní podpora pro školy v obcích s vyšším podílem dětí a žáků ohrožených sociálním vyloučením v určených krajích, omezení segregačních tendencí v základním školství aj. V tomto kontextu je důležitá také metodická podpora škol ve strukturálně postižených regionech.

^{vi} **Strategie sociálního začleňování 2021–2030** zastřešuje hlavní oblasti významné pro sociální začleňování osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených. Její prioritní skupinu tvoří osoby, které jsou zároveň ohroženy příjmovou chudobou, materiální deprivací a současně žijí v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou. Jedná se zejména o dlouhodobě nezaměstnané osoby, osoby žijící v rodinách sólo rodičů a v rodinách se třemi a více dětmi.

^{vii} **Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-25** považuje sociální bydlení za komplexní systém pomoci lidem v bytové nouzi, který propojuje nástroje bytové a sociální politiky, mezi klíčové principy řadí individualizovanou sociální práci a principy Housing Led a Housing First i využívání všech nástrojů prevence ztráty bydlení.

^{viii} Problematika sociálního bydlení je v současné době projednávána a konzultována na různých úrovních států – mezi jednotlivými resorty, s kraji i obcemi. V **Koncepci bydlení ČR 2021+**, která byla schválena vládou 12. 4. 2021, je v úkolech počítáno jak s monitorováním/evidencí sociálních bytů, tak s monitorováním počtu osob/rodin s dětmi v bytové nouzi.

^{ix} Hlavním cílem **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021-2030** je vytvořit rámec pro opatření, která rozvinou pozitivní změny, jichž bylo dosaženo v některých oblastech romské integrace, a pro opatření, která povedou ke zvrácení negativních trendů tam, kde negativní trendy přetrvávají, a/nebo se prohlubují. Realizace obsahu této strategie počítá s aktivní participací zástupců romské národnostní menšiny. Občanské zplnomocnění příslušníků romské národnostní menšiny má vést k jejich občanské, socio-ekonomické, politické, a kulturní emancipaci. Cílem je odstranění všech neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové populace, zajištění účinné ochrany Romů před diskriminací a anticiganismem a povzbuzení emancipace Romů, romské kultury, jazyka a participace Romů.

^x ČR má vládou přijatý **Strategický rámec Zdraví 2030**, který představuje základní resortní koncepční materiál s meziresortním přesahem a udává směr rozvoje péče o zdraví obyvatel ČR v příštím desetiletí. Obsahuje tři strategické cíle: zlepšení zdravotního stavu populace, optimalizace zdravotnického systému a podpora vědy a výzkumu. Hlavními tématy jsou reforma primární péče včetně nové koncepce a rozvoje sítě urgentních příjmů, důraz na prevenci, zdravotní gramotnost a odpovědnost občanů za jejich zdraví. Zaměřuje se také na personální stabilizaci zdravotnictví a zapojení vědy a výzkumu do řešení prioritních úkolů. Důležitým prvkem je také integrovaná zdravotní péče a propojení systému zdravotnictví a sociální péče.

^{xi} <http://www.un.org/en/globalissues/family/> The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

^{xii} [Strategický rámec Česká republika 2030 - ČR 2030 | Strategie \(cr2030.cz\)](https://www.mps.gov.cz/strategie/cr2030)

^{xiii} V rámci dané záruky jsou vydefinovány oblasti a cílové skupiny dětí, které se mají zohledňovat v národních akčních plánech při tvorbě opatření (např. děti a rodiny z nízkopříjmových domácností, s hendikepy, minority apod.). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>